



Brief van Rudi Schimmel met ooggetuigenverslag van het bombardement op Den Haag

's Gravenhage, 28-3-1945

Beste Piet,

Naar aanleiding van je brief (waarvoor mijn hartelijke dank) die ik eergisteren ontving, zal ik je hierin eens piekfijn vertellen hoe alles in zijn werk is gegaan, die bewuste zaterdag. Ik begin bij mijn ontwaken.

Zaterdag 3 maart, 8 uur 's morgen was ik ten gevolge van het luchtalarm om half acht opgestaan, omdat ik vliegtuigen hoorde. Dat was gevaarlijk de laatste tijd, omdat ze de laatste 14 dagen steeds het Bezuidenhoutkwartier te pakken hadden genomen. Ik ging dus naar beneden, en nauwelijks stond ik halverwege de trap, of ik hoorde een enorm geraas, dat ik wel kende (het duiken van een vliegtuig), maar nooit zo dichtbij gehoord had, een gefluit, en een aantal enorme explosies, zodat ik met mijn hoofd tegen het plafond van de trap stootte. Ik rende naar beneden, de kelder in, waar ik juist de vorige dag ruimte had gemaakt door de los liggende aardappelen in een zak, een kist en een vaatje te doen, terwijl ik ook de blikjes en flessen in 2 grote kisten had gepakt, die tegen de muur stonden, en waar je mooi op zitten kon. Verder waren in de kelder aanwezig: een bijl, een zaag, mijn helm en drie flessen drinkwater. Als voorzorg had ik in het portaal een emmer, water, zand en een schop klaargezet.

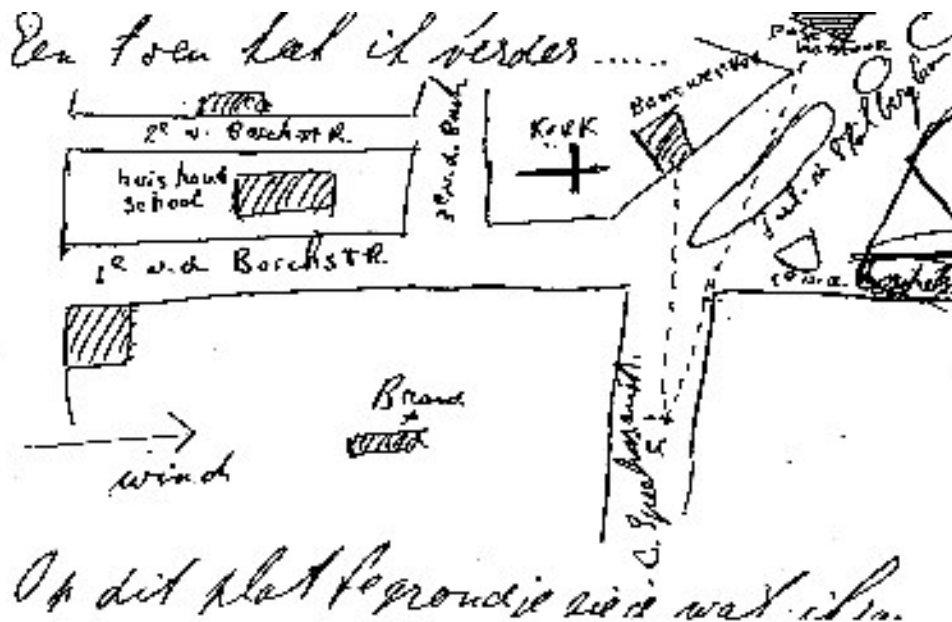
*Even later kwamen ook Mams en Kees *) in de kelder. Angstig en van zenuwachtigheid trillend wachtten wij af. Het was evenwel alweer voorbij. Ik zette mijn helm op, gespte mijn plaatje en koppelriem met bijl op, hing m'n gasmaskertas om m'n nek en ging naar buiten. Overall mensen uit ramen, deuren enz. kijken, veel mensen op de straat. Ik wandelde naar Wiedenhoff, onze buurman twee verder, en vernam dat het Engelse jachtbommenwerpers geweest waren, die in de 1^e v.d. Boschstraat hun bommen hadden gegooid. Nauwelijks had hij dit verteld, of we hoorden een gezoem, dat we tot nog alleen maar 's nachts hadden gehoord, maar op dat ogenblik niet konden thuisbrengen.*

Iedereen holde naar binnen, ik ook natuurlijk, en ik holde meteen door naar de tuin, om te kijken wat dat geluid te betekenen had. Ik keek omhoog en zag een stelletje enorme machines, zes-motorige bommenwerpers, boven mijn hoofd zweven. Ik rende naar binnen, dook de kelder in, waar Mams en Kees al zaten en tegelijkertijd hoorden we een gedreun en kabaal, zoals we nog nooit gehoord hadden. Het huis slingerde meters heen en weer, en boven ons stortte, zoals we toen dachten, het huis met veel lawaai in. Ook was er op straat een cacofonie van geluiden losgebarsten, glasgerinkel, geschreeuw, gereutel. Toen hield alles op, alleen het schreeuwen hield aan. Het gekke was, dat de vliegtuigen niet in duikvlucht hun bommen hadden afgeworpen, alleen was er een monotoon gedreun boven ons hoofd, zonder enige verandering. Ik wilde naar buiten hollen, maar Mamma hield me tegen. Na 2 minuten misschien kon ik het niet meer uithouden en keek in de huiskamer. Niets kapot. In de salon. Eén klein bovenruitje van de tussendeuren gesneuveld, en een schilderij uit de lijst gevallen, niet noemenswaard, dus. De keuken – niets kapot. De voordeur – één klein splintertje glas in lood eruit. Boven – mijn kabinet – niets kapot. Alle achterkamers niets. Toen ik evenwel op de

trap naar de bovenste verdieping kwam, ontmoette ik halverwege een enorme ravage. De koekoek, het lichtraam boven de trap, was naar beneden gekomen. Een hele rommel van glas lag op de trap. Alle andere kamers: niets.

Ik rende weer naar beneden en rukte de voordeur open. Het eerste wat ik zag waren allemaal gebarsten ruiten aan de overkant. Niets was er meer heel. Bij mijn buurman links (ik keek eerst naar links) ook niet. Rechts wel. En toen keek ik verder.....

Op dit plattegrondje zie je wat ik zag.



Het postkantoor en een huis aan de achterkant van de Engelse kerk stonden in brand, verder zag ik ook de rook van een huis in de 2^e v.d. Boschstraat, de garage op de hoek van de 1^e v.d. Boschstr. en 't Bezuidenhout en de huishoudschool. Ik rende naar de overkant, naar het blokhoofd, die aan zijn deur stond. Daar kwamen nog meer luchtbeschermingsleden naar toe, n.l. Loekie Veldhuis en Piet Bakker. Ook kwam Louis Gambon aanhollen. We waren dus met z'n vijven.

Louis en ik haalden de slangen, die te drogen hingen in de garage bij ons in de straat (we hadden ze de vorige dag in de Daendelsstr. gebruikt), en gooiden ze op straat. De straalpijpen en koppelingen moesten uit de Laurens Preaalstr. gehaald worden, waar ze zo maar los in een garage lagen. Van ons blokbrandweer-karretje hadden ze nl. de vorige dag een wiel afgestolen, om voor hun fiets te gebruiken. We hielden met z'n tweeën een auto aan van de ziekdienst, waarmee we naar de Laurens Reaal tuften. Daar aangekomen bleek ons dat de man die de sleutel had was vertrokken, zodat we de deur moesten intrappen. We namen de rommel mee. Op onze terugweg kwamen we allerlei kapotte mensen tegen, mensen zonder armen, benen of hoofden, mensen zonder neuzen, oren of handen. Doden op vracht- en handkarren kwamen bij stapels voorbij. We koppelden de slangen aan een brandput aan en draaiden... - geen water! De waterleiding was afgesloten. Dat was het toppunt. Tegelijkertijd



hoorden we het zenuwslopende geronk in de lucht weer, en renden naar huis. We gingen allen weer in de kelder zitten.

Ondertussen was er iemand aan de deur gekomen, een oude man, die niet meer verder kon. Hij was volkomen ondervoed, niets had hij bij zich. We plantten hem op een stoel in het portaal, omdat hij niet in de kelder wou. En daar viel weer een lading bommen, dit keer verderop in de Theresiastraat, omtrent het pleintje. En daarmee was de zaak afgelopen.

Omdat er geen water was hadden we onze wijk al opgegeven, omdat er geen water was en wel wind. Ik ging naar de Sierkan op 't hoekje en kreeg daar 2 Sierkan-karretjes. We laadden ze op met al onze levensmiddelen en vluchtkoffers en reden weg. Dat zal zowat kwart over tien geweest zijn. Na talloze strubbelingen bereikten we om kwart voor twaalf met zwaar beladen wagens de Nieuwe Schoolstraat 20. Daar zijn we toen gebleven en aten er ons Zweeds wittebrood (dat we de vorige dag juist hadden gekregen) op. Om twee uur ging ik nog eens kijken. Ik haalde met de fiets de erwten en bonen op, die we nog hadden vergeten. In de kelder lag niets meer behalve ½ mud losse aardappels, uien en bieten. Die hebben we niet meer mee kunnen nemen.

Ik vergat te vertellen, dat vlak voor het tweede bombardement een paar kennissen, de heer en mevrouw Laboirie bij ons kwamen. Ze waren gevlucht uit de Anna van Saxenstr. dus vlakbij, waar hun huis in lichtelaaie stond. Ze hadden niets bij zich als hun vluchtkoffers en maakten verder de tocht naar de Nieuwe Schoolstr. met ons mee.

Na de erwten en de bonen gehaald te hebben ben ik met de twee karretjes, Mamma en Mej. Smits uit de Nieuwe Schoolstr., teruggegaan. Daar begonnen we de rommel op de straat te zetten, want het was op de hoek bij de Sierkan gaan branden. Voor de kleine spullen gebruikten we teilen, emmers, koffers, toegeknoopte lakens, prullemanden, enz. Alles! Toen we vonden dat we genoeg op straat hadden, zijn we er maar mee opgehouden. Je kan per slot geen heel huis meenemen op één handwagentje! We wisten ook niet welke spullen Kees had en wáár, want die was in de Nieuwe Schoolstraat gebleven. Vnl. onmisbare en waardevolle dingen stonden op straat. Ik had alleen: Al m'n kleren (behalve dassen) en schoenen, m'n trombone, harmonica, postzegelalbums en een paar boeken. Verder niets, absoluut niets. Die boeken kan ik wel weggooien, die hebben een nacht in regen en puin gelegen. Ze zijn het aankijken niet meer waard. Ook missen we o.a.: ons grote buffet, alle ameublementen op dat van huiskamer en salon na (van de salon alleen is het pilaar-kastje gesneuveld) en veel schalen en andere niet direct waardevolle kleinere gebruiksvoorwerpen. Onze buit die nu in de Nieuwe Schoolstraat in het gymnastieklokaal van een school staat, ziet er zeer verpieterd en verwaaid uit. Het hele zaakje zit vol puin.

Onderwijl kwam de brand steeds dichterbij. Huize Gambon stond al in lichtelaaie, en steeds ging het verder. Meterslange vlammen sloegen uit de huizen; soms reikten ze wel tot aan de overkant. Mensen v.d. Technische Noodhulp waren bezig een springlading te leggen in het huis van onze rechterburen en aan de overkant. Het was al avond geworden. Een doffe knal – je zag niets meer en toen ik het stof weer uit mijn ogen had gewerkt zag ik niets meer dan puin, rommel, mensen, meubels, alles zat onder stof.



Ons huis kon je niet meer in, de vlammen gingen al langs de achterbalcons en over het dak. Ook pappa's uniformen en paardetuig, die op de zolder stonden, zijn dus naar de maan. Ik sjouwde voortdurend tussen de Nieuwe Schoolstraat en onze straat heen en weer, en later naar de Korte Poten, waar we de zaak zolang in een winkel van een buurman mochten neerzetten. Ondertussen was een vriend me nog komen helpen. Toen ik voor de laatste vracht terugkwam sloegen er al enorme vlammen uit ons huis. Een droevig gezicht, als je alles voor je nasewitz ziet verbranden, waar je zo aan gehecht ben. Toen we in ons nieuwe tehuis kwamen plofte ik zo in bed. M'n hele voeten waren stukgelopen.

De volgende dag hield ik monsterring. Het bleek dat ons radiotoestel met een ander verwisseld was. We hebben nu een veel groter en mooier, een laatste uitgaaf van Philips, met ultrakortegolf. (Ons koper is natuurlijk ook weg.) Toen ben ik met een vriend de rest van de meubels, die nog in de Corn.Speelman stonden, gaan halen, zoals onze 3 bedden, Pappa's bureau, twee kasten enz. Het brandde nog een beetje, van ons huis stond alleen nog de voorgevel.

's Middags zijn we de kolen gaan ophalen. De puinhoop was nog gloeiend heet, mijn balcon bestond nog (gek hè!). De kolen stonden in een reusachtige hoop te gloeien, we harkten ze uit en blusten ze. Daarna laden we ze in een zak en 2 teilen op de kar. De daaropvolgende dag zaagden we de boom om, en namen de schutting mee.

*En nu zitten we bij de dokter (bij Tante Mies "****beviel het me niets), reuze gezellig. Overal om ons puinhoop; 's nachts storten door de wind veel gevels met donderend geraas in elkaar. Ik voel me hier echt thuis, op Mamma's verjaardag, de Zondag daarvoor, en met Pasen (ik schrijf nu op 2^e Paasdag) hebben gegeten zoals je het voor de oorlog haast niet kreeg, we dronken de heerlijkste wijnen en ik kreeg een vooroorlogse sigaret. Fijn! Ik kwam verleden week langs een gebombardeerde wijnhandel en ontdekte daar in de kelder 50 flessen wijn. Ik haalde met een vriend het zaakje weg, ik heb er dertig, hij achttien en 2 zijn er gebroken. Laat-ie fijn zijn! Die man had natuurlijk die wijn bewaard om zwart te verkopen. Gisteren hadden we elk een ei. De berichten worden al beter en beter. De V1 en V2 zijn hier weg, het materiaal is in zee gereden. De moffen zitten hier reuze in angst. Wisten jullie dat ons bombardement een vergissing was. De illegale bladen zeggen het, ik heb dit zelf gelezen.*

Nu Piet, ik vind dat ik nu wel een gedetailleerd verslag heb gegeven.

*Groeten aan Wim**), Clari en Bertje, en zelf een poot van Oom Ru.*

P.S. Wat een leuke foto! We kregen hem eergisteren. Hartelijk dank voor de broodbonnen!

P.S. Onze gevel is omgehaald voor het gevaar van omwaaien.



Voetnoten

- *) Tante Kees (Cornelia) Sluiter, inwonende zuster van Mams (= M.E.J. Schimmel-Sluiter)
- ***) "Wim Das", bijnaam van Annita (de veel oudere zus van Oom Rudi, vrouw van Piet van Dijk); Clari en Bertje hun 2 oudste kinderen.
- ***) Kennelijk een goede bekende of ver familielid in de Nieuwe Schoolstraat nr. 20.